

формування цілісного представлення про потреби в можливостях, які змінюються, в зв'язках між процесом виховання талантів та досвідом. Це повинно бути не тільки чітко пов'язано з загальними цілями бізнесу, але також повинно бути підкріплено економічним обґрунтуванням інвестицій у технології. При неможливості в найкоротший термін впровадити "цифрову систему управління персоналом" виникає небезпека того, що організація буде позбавлена можливості брати участь у залученні та утриманні талановитих співробітників. Застосування цифрових технологій дозволить швидко адаптуватися в реальній економіці та знайти шляхи подолання кризового стану.

Література

1. “Рушійною силою “цифрової” економіки є передусім людський капітал” – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://business.ua/litsa/item/2627-rushijnoyu-siloyu-tsifrovoi-ekonomiki-e-peredusim-lyudskij-kapital/>.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.

УДК 330.564.2-021.23:316.342.4

Зайцев Ю.К.,
д-р екон. наук, професор,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

Виклики для зайнятості та мотивації праці в умовах розгортання четвертої промислової революції

Праця як ключова цивілізаційна ознака людини, індивіда, суспільства:

Дослідження сутності рушійних сил цивілізацій і цивілізаційних чинників економічного розвитку дозволяє говорити про єдність їх субстанціональних,

глибинних форм для усіх, без винятку, історичних етапів розвитку суспільства. Серед таких форм провідну роль відіграють, на наш погляд, *праця*¹, *культура*² та “*пасіонарність*” [1, с. 509.] народу. Саме існування безперервних у часі і просторі діалектичних системних зв’язків і залежностей між названими субстанціональними формами функціонування цивілізацій, у різних їх модифікаціях, залежно від умов і завдань певного історичного етапу розвитку народу, нації, людства, забезпечує умови та поле формулювання стратегічних цілей і завдань даної цивілізації та якість їх вирішення. Адже, як вважають філософи, «цивілізація, яка експлуатує, але не культивує, не має майбутнього» [3, с. 18].

Мотивація: Протягом значного часу неперевершеними принципами мотивації до праці будь-якого суб’єкта економічної діяльності у капіталістичній ринковій економіці були принципи згідно яких: 1) “Без багатства немає збуджувальної причини до роботи”; 2) “Єдиним довготривалим добром для людини залишається те, чого вона сама доб’ється та сама досягне”; 3) “Гроші, отримані людиною без праці, рідко бувають благодаттю і значно частіше — прокляттям для неї” (Дж. Рокфеллер) [2, с. 135]. Ці принципи науково обґрунтував та творчо розвинув у своїй праці “Капіталізм, соціалізм і демократія” Й. А Шумпетер [6, с. 100 - 101].

Сучасні виклики людській цивілізації, заснованій на праці, культурі та пасіонарності членів суспільства. На наш погляд, нова історична епоха, пов’язана із розгортанням четвертої промислової революції з її надзвичайними технологічними можливостями, орієнтацією на масове використання робото-

1 Водночас, зміст і характер праці, специфічні особливості включення суб’єкта певної цивілізації у процес суспільного відтворення; етика праці; етика відносин між суб’єктами господарювання; інструменти духовного впливу на систему мотивації та ефективність праці, на принципи та процес вибору і прийняття рішень, на характер взаємодії основних суб’єктів економічних і соціальних відносин, тощо, безпосередньо пов’язані з історичними особливостями формування цих глибинних інституційних форм функціонування людської цивілізації у кожного народу, кожної локальної цивілізації. Тому врахування таких особливостей є необхідною умовою забезпечення синергетичного ефекту економічного та соціального розвитку людства та людини у стратегічній перспективі.

2 На зустрічі представників урядів 150 країн світу у Флоренції (жовтень 1999 р.) Всесвітній банк заявив, що “культура є найважливішою компонентою економічного розвитку і що з цього моменту вона буде усе більше визначати та впливати на економічну діяльність Банку” [5, с. 11], хоча ще майже 200 років тому назад Вільгельм Рошер (історична школа політичної економії) вважав, що “Чим вище культура, тим вище цінується праця”.

техніки, в умовах ринкової економіки капіталістичного типу не стільки розв'язуватиме проблеми задоволення потреб людини та суспільства, скільки сприятиме зростанню загрози загибелі людської цивілізації через згорання можливостей реалізовувати ці потреби власною працею, яка є ключовою інституційною формою, що відрізняє нас від тваринного світу, робить людьми та формує суспільство. Адже, стрімке розповсюдження нанотехнологій, атомістично точного виробництва, роботизації викликає до життя динамізацію процесів якісних змін у вимогах до якості праці, умов забезпечення високої якості та кількості живої праці тощо. Водночас, з'являється велика кількість зовнішніх викликів, зокрема, технологічних і структурних, геополітичних, технологічних геополітичних, глобальних екологічних, цивілізаційних, у тому разі пов'язаних із масовими соціальними мутаціями (глем-капіталізм, дауншифтери, “вічні безробітні”, внутрішні “безробітні — принципи”, “безробітні-принципали мігранти”, як масове явище); політико-економічних (загострення соціальної, соціо-технологічної конкуренції, поява дуалістичної парадигми розвитку — людиноцентрична або трансгуманітарна парадигма розвитку економіки та суспільства). До того ж, як вважає, наприклад, Тайлер Коуен, технологічні, структурні та геополітичні технологічні зміни в умовах глобалізованої економіки, поглиблюючи нерівність у технологічному розвитку окремих країн і регіонів приводять до поділу економічно активного населення на дві категорії [4].

За цих умов, на наш погляд, головним стимулом до праці буде, власне, збереження права людини на працю. Отже, у системі внутрішніх мотиваційних чинників більшості найманих працівників, у системі соціальної конкуренції на ринку праці переважатиме конкуренція інтелектів, інтелектуального потенціалу працівників, боротьба за можливість забезпечити собі умови для формування, використання та розвитку інтелектуальних здібностей. “Пристрасть до накопичення грошей”, до багатства як “збуджувальної причини до роботи”, про яку говорив Рокфеллер, відійде на другий план, оскільки для того, щоби залишитися людиною, люди будуть вступати у конкурентну боротьбу із машинами, із роботами. По за працею людська цивілізація спочатку деградує а, згодом, зникне.

Зрештою, ключовою цінністю розвиненої економічної системи ринкового типу ми вважаємо саме існування нерозривності зв'язку, взаємозалежності між якістю праці та якістю життя і віру суб'єктів господарювання у можливість забезпечення такого зв'язку. Адже, за будь-яких умов, ключовим ціннісним орієнтиром, умовою поступального розвитку економічних і соціальних систем на більшій частині планети виступала праця, ставлення до якої формувало усю сукупність ціннісних орієнтирів функціонування економіки та індивідів. Поки така ціннісна орієнтація зберігається у достатньо широкому полі інтересів, можливостей, сподівань більшості членів суспільства, владних структур, капіталізм, його економічна, соціальна, політична системи будуть достатньо стійкими по відношенню як до внутрішніх, так і до зовнішніх викликів, потрясінь, тимчасових порушень навіть системної рівноваги, відновлення якої відбувається у процесі якісних внутрішніх трансформацій.

Література

1. Гумилев Л.Н. Этносфера: История людей и история природы. — М.: Экспресс, 1993. - 544 с.
2. “Из жизни Рокфеллера // Forbes. 2015. - С. 135 - 138.
3. Ильин В. В. Философия истории. - М.: Изд-во Моск. Ун-та, 2003. - 328 с.
4. Коуэн, Т. Среднего более не дано: Как выйти из эпохи Великой стагнации [Текст] / пер. с англ. А. Матвеевко. - М.: Изд-во Института Гайдара, 2015.-320 с.
5. Тросби Д. Экономика и культура [Текст] / пер. с англ. И. Кушнарево; Нац. исслед. Уе-т «Высшая школа экономики». - М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2013. - 256 с.
6. Шумпетер, Йозеф А. Капіталізм, соціалізм і демократія / Пер. з англ. В. Ружицького та П. Тарашука. - К.: Основи, 1995. - 528.

УДК 331.1

Ільєнко А.В., асистент,
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

Сучасні тенденції оплати праці в Україні в умовах формування нової економіки